

AB 437.

Гуабзіара Комісаріат С. С. Р. Аңсану.
Ацентраташ (амаліаріа) станция

СІМБЕРГЕЧ
363-21101033

Ah-m. П. С. Җапарізé.

Aqya.

1926.

Жлар ргуабзіара Комісариат ССР Аңсаны.
(Аңсаны эклар-ргуабзіара үшінде).
— Ацентраташ ашың (амаліаріа) станция.—

Ах-м П. С. Җапарізе.

АКІУБРК, ҰА РVII, ГРА!

A q y a.
1926.

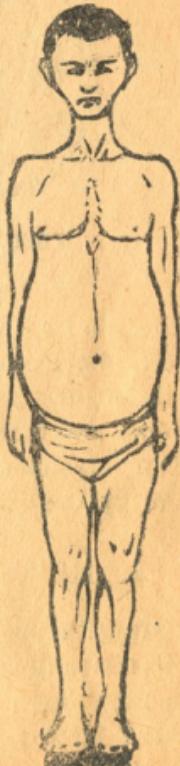
Тип ВСНХ'а им. Ленина.
Зак. 2717—1000. Главлит № 860-а.

1. АШВЗ—НАРА НАЗМУРБАЗО.

Арі ашқу, зұзғын шара ахұчқуа шзоуп, шара іездүрүр құнагоуп енағ қас ішүмоу, бжесан шүурекұя шұрғазурхо ашқолақ шназмұш үза. Үі шаңа ашвз оуп, іара уі атара ду змоу ашбоуп-маңа швз-ға (малария). Иара үбрі ачмазара ала ічмазағхойт зең: хүчін дүрген. Үі даара чмазара ҳамбоуп, зеңніңара еімәхаккін іақамам-ға еңқам, аха іалшоіт оғын інірұаразы. Іайоіт үбрі еіңш айсұхыа, бзанцук оғын імрұх үза. Абас ахұч үза, шара ішудүлүп амаза швз (малария) абоурұх шаразы: іездүрәзароуп әклары үі ала агуақра шұрмұу, нас үрб акубрұуа, ашвз зұхъя іқын, ізмұхъя ішіланатқо, дұрғағұх зұнжа риңрұаша шұдало.

2. Ашвз зұхъя ієштіху.

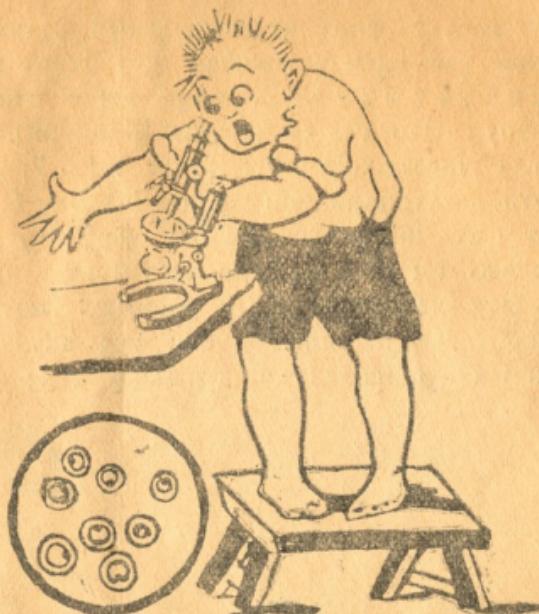
Ачмазағ ашвз зұхъя уааіхуаң-шұр дұумдұррәз залшом: іоура-зоуруо дәлеіххойт, ігхойт, імгуа мұңху іұхойт. Убас іқоу аоғын мүшкүң бәжүхнін, мамзарғұ фұмш рұштәх іхьеіт; убас мач-мач дұтқукоуа далагоіт, дүшнеі-шнеіуа хүш імоур, дагағарғұ қалоіт.

Ашвз зұхъя.

3. Іқаңтозеі абрі еіпш ачұмазара?

Арі ачұмазара оғын іхуеіт хаз-әкұла: іссанғ оғын іла іамбо іші алоуп, аһағұмца ақара дүкүа змоу іақұртцеіт плазмод-ға (плазмодии) ма ашүз зұртқусуа-ға (малярии).

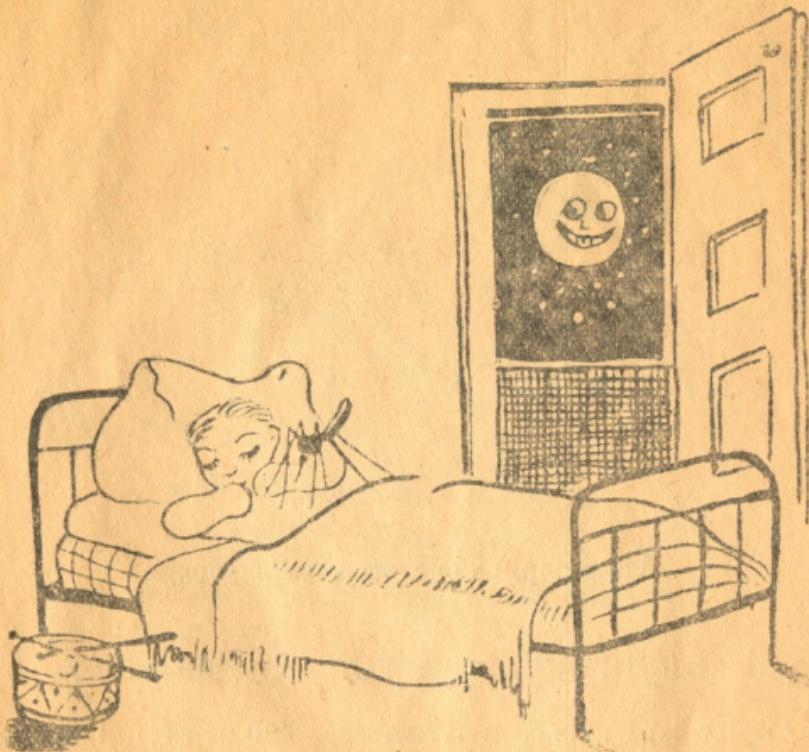
Ашүз зұртқуса іазұрғанғ іаһзұрбо асарқия (микроскоп).

Іалалоіт урғ аоғын ішіаёң; урғ уа і-еюіт, іңхас-жартеіт ібілұрхеіт оғын іші. Ақара дүкүа змаз аһағұмца-уға, іазұрзійт дара ірзірғанғ іузүрбоз мағахук мікраскоп-ға. Убрі амағаху, аша іалоу ашүз зұртқуса зүй рұла іазұрғанғ іұнарбоіт. Іара убрі амағаху-ала нара іналшоіт аплазмод-ға ізүйтіланғ һіші іалоу ашүз һазұрхуа іаабараз.

4. Ішіңде іітіңсүеі оғын уі ашүз.

Ахұчұса! дарбанғу акубрү змұңдац? Аңхүн шіші шүлнүп-аанғ іаменжәңі акубрү? Ожын іаһқап, акубрү уңғайт, іаң-деіт ашүз зұхыа іші; уі ашүз зұхыа ачұмазағ іші іа-лоуп хүх ішінде ашүз зұртқуса аплазмод-ға ізүйшөу (плазмодии), урғ аша іалакин акубрү ағиңдада іашуеіт; уа

акубрұ амгуа єн аплазмодқуа рхұ даара бзіа ірбө іқалдіт: індеңдерінде хоит, ішінде, атқұхұтану үаантын акубрұ алеіжа ағаланак-yeit. Озғы ахұчқуа, акубрұ згу бзіоу аофу іңhar, ма іші ана-пудо аамжазу, іара іаланаңдоіт оғын іса, шүзла ішкүү ажда-қыш. Абарәңдіа рұла оуп ашыз змұхнц ішікүү.

Ахұчұ даниңдоу аамжазу акубрұ іңhaуеіт.

5. Ашыз аяа ірұлазтқо акубрқуа рабашра.

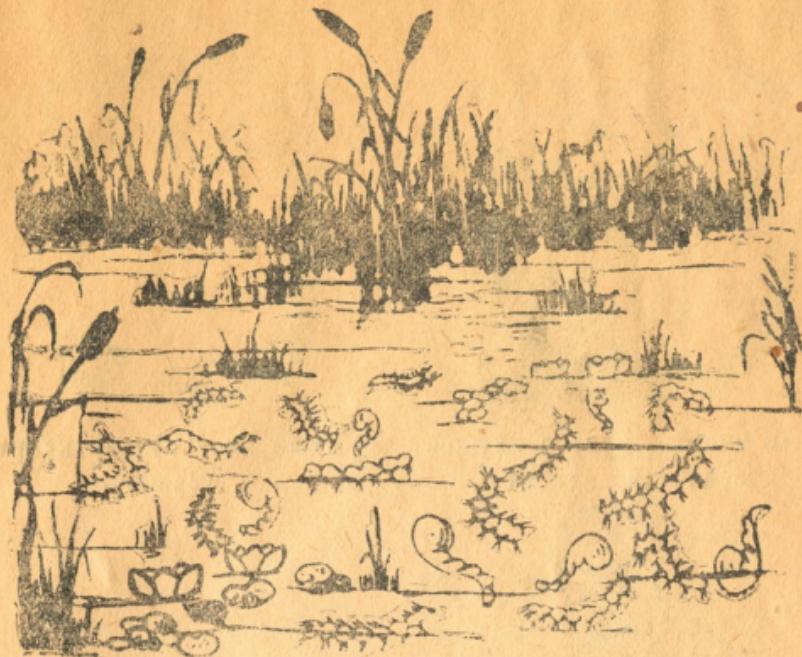
Абрі XVII ішінде ала акубрұ оуп ашыз оғын ізүрхұа, із-
рекүа; убрі аqынт hapa іаһуалуын акубрқуа һрабайраңу,
іағшұдаңдоіт ахұчқуа, шарғын шха єн іаагану бзіа аус аз-
жұураңу акубрқуа риүріпәразу; убрі аqынт шара ізқұруа-
зароуп, акубрұ шүнхой іштіеіоі (зегін іаадүрүазароуп бзазашас
ірімоу урға акубрқуа, настін нүржашас ірімоу адұппа).

Атағын ірұлаібіт рабашра акубрқуа.

6. Акүбүркүя рүөишашпен рүбазашпен.

Акубрн іара акутаѣ хүлхазарала 200 ревнза іхнатот азбачку, азмахку, ауалур азү зәлану ігүлдө уна рөв. Убас акубрн акутаѣкүа хнацоит убүрә реіңш адўлжүа рөв фумш-хүмүн руштах, ірүлпүеіт іссану рүңсөв җану ахтарш хүчкүа, (личинки) алахү-һа азү ішоу асаҳа руману; урә ірүзгаеіт лассу, 3-4 мұбәжү анұрхтлакі ікүбрхоіт. Ааңні, аңні рұла күбрүк іалшоіт 3-4 ревнза акутаѣ хтара іағұхнахуеіт міліардк ақынза аңаадара (100,000,000,)

Азъач ахуаршкуа зъоу.

7. фатвс іамоузей акубр?

Акубрн фатвс іамоп аяаи, арахуі ріша, убрі азоуп іа-
разнак аміївжкафуа шаанахуалакі ієнрн оғн дахндоу іє-
нхяә ізнеуа, хвх ішүчіаз еіпш езанагоіт ашнз, ағн-іқннт
даеау ієн.

8. Қуңдашас іамоузей урт акубр хуарш- кую рөн.

Зең реіха імаріон риңрұара, дара ғенц іанхнұтуа:
азъач аෑн ауолұр азъ зъоу аෑн, азмак ажрағуа рөн
үғна іамоу. Убас іақхнү гуаштар акубрн кугаңкуа, іа-
жахун хұмпәда агаз хұлалара зехніңара іақнекзану, уб-
ри оуп худус нұрдагас іамоу. Ауолұр азъ зъану ігүлоу
аෑн іхнү іубар, үі іаşахун, ауолұр ішоу азъ істаник аката-
ра, настү ауалұр цәа ікүдүмжаалаңун ғара кутаёх хуаршык
күдүмхалараң, іанағ акутаёх азхұмпаразу іақхун хвх арк-
ра хұлаала, ма (ізлағамлара) ізқұлнұмсаға алұхуя еіпш
іхахоу ақала.

Хфа змамуз аялүр ахуаршы
шаанахуаз азүр аёу.

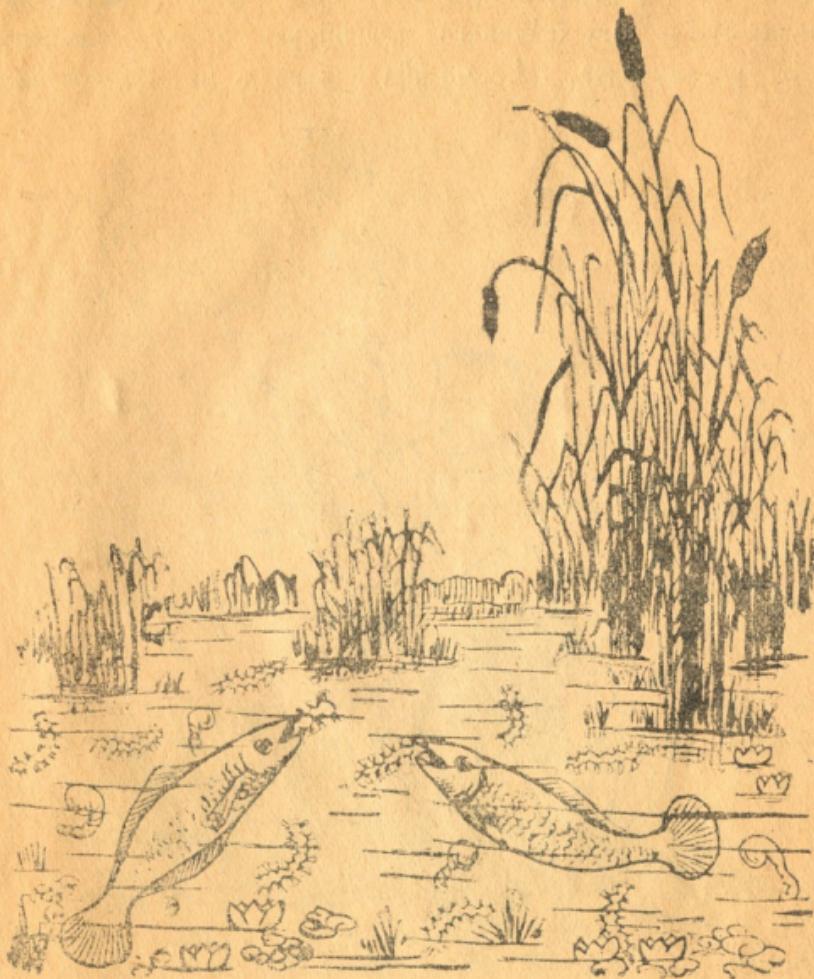
Ахфа змоу аялүр кубрү
зүзбамло.

Ахуаршыя риүрүаразы азбачыя агаз рхүіталоіт.

9. аңсұз-са ахуаршұя зфо.

Іаһғап ахұчұя, іқоуп аз ұағыа хұа оғн ахізрұмбө,
насір іара үсін азғ ахұзбамұрбауа—

Аңсұз акубрұ хуаршұя зфо.

Убас іқоу ағен ішартоіт ңсұз жлак, ахуаршұя зфо.
Арғ аңсұзбұя раҳ, зең реіха іафоіт акубрұ хуаршұя
ңсұз хұчук „Гамбузия“-ға ізүйшоу (Гамбузия).

10. Азунраз акубрекуа рұархарта.

Аңаса ішәнбіз еіпш, азунра іаңынхо акубұрғыа аң-
харағыа рөн зеңзұахыа роуп; урб азун ірзұқатдағып аім-
дара шүфіңүа рүгәөрағыа рөн, араху ұрағыа, дағаңара
іаанахоіт-ға шығу іақаанаго зеңүиңара. Уа хүміжада іж-
боіт урб акубрекуа, іақұжб-шықа ішкүроуп, ма іадуышыла-

Ахұчы аңуцала азұнварағен ікеіт акубрн.

роуп іақадәлалу. Іаңахуп ішгуалашұршарасын, азун заңа
рхніжхазара ншіріп ақара, ірүгхойт аңхынти рхніжхазара
міліардк ақара (1.000.000.000). Убрі ақынч дасын үхнбра-
қыа рөн інүмхароуп кубрүк.

11. Іншүр҃ала іаҳаашпъұхашо акубрқуа.

Алғұн ізкбалашт зеңғыңқара шара үрә акубрқуа, убірі ақын іашаңғаны үалс ішудуп іншүріјаразы, адурғағ зеңү іреішүн, іара үс аңсөн шәоу ішнекуазар, ізқалуазааіт үрә-шабада шраку, фұңға аінаңа ғиңрәк ағын изааібум еінш.

12. Ашқол-щафда шоуп еінарақ үалс іздүү, акубрқуа риңрұара.

Шара ахұчқуа, іашаны ішанақхеіт, іқоуп діңлік Амеріка һа; убра раңхана даара ірапаны ідан акубрқуа, іағұдардеіт айхасыңа раңағаны, аха атқұхуңаны алас шара шеінш іқаз ахұчқуа іргүрдегіт азқа індүрілаларазы акубрқуа ахаарпұхашо, ожын іалаңхуараң іқоуп, ізбан-һа шұсауазар, ахұчқуа риңапы ішанғыртқаз еіңш іағұндүрдегіт акубрқуа, уа акубрқуа риңрұара ахұнартқаз, даара абзіара ду іаңнақхеіт. Шара ішталып шааігүа сігүа шүғеніңүа рөн акубрқуа дара рхуаршқуа үна шақаарніалакі іншүріларазы, настың азын іаңғызбі ішкіларазы, ақөнғорғағы рөн ікүдталағуы ишүрілаларазы.

13. Іқатқақоу аусқуа аінабада раҳ ардұрра.

Ішгуалащүрші ахұчқуа, шара шүсіруа зеңү, үсес іаңғынұхой еіңшініңін ашынан шүртәфда раҳ, іағұраа азғалароуп ішқуа акубрқуа.

14. Іқаіттарузеі ачмазағ?

Дарбанзаалакің ачмазағ ашыз зұхуаны іқоу, іңсахым-куа іңахуп һаңумла ахұштіра, іауразы үбірі айтсахтін акубрұн іамгароуп ачмазағ ашыңа құаш ілүхнін згубзіоу іаҳ. Зеңү реіха еїнін хүштівн ашыз азған іқоуп ахұна, үі ен-ағ ашыз аія аланады ахұна аанікелалароуп.

15. Нара һұахшы абрі ауыс ағнү

Убас шара, акыр іаңсоу ахұчқуа, күбіркүа зеңү ахұншүрішша шайтіл.

432
433

Памчкуя, еілатдану haiaaiп акубрұ.

Убрай аүс азң ішхұраацану іқоуп шашзы: азбарчкуя рәев ішоу аңсұз-сса гамбузіңуя, урғ індүрдойт акутаң-куя ахуаршкуя, акубрұя ажған іаю ахулұңдарапуа ір-фоит. Убрай ақынш шара, hara һөнзің аңсұз-сса бзіа ібаны шұңқраала.

Абрі ала зеңв һамч еілатдану haішхұраану hariaaiп-ін-
harцап акубрұя нас оуп іанеішхоуа атұла, абрі еіңш
акаамес 3vх-еңиаая-ашуң ұмазара

Eiшаргеit аурұст аёвт: { Ак. Қозоніа
Лев. Шамба

